

דיועס בלאט ערשיינט
דריימאל וואָכענטליך
סאממט זאממט אונד פֿרייטאָג
אונד קאָסטעט
פֿיר עסטערייכ-אונגארן
נאנצ-יעהרין 8 גולדען, ע. ג.
האלב-יעהרין 4 גולדען, ע. ג.
פיערטעל-יעהרין 2 גולדען, ע. ג.
פֿירס אויסלאנד
נאנצ-יעהרין 10 גולדען, ע. ג.
האלב-יעהרין 5 גולדען, ע. ג.
פיערטעל-יעהרין 2 גולדען, ע. ג.

נייע יידישע

פעסער צייטונג

אין דער צייטונג קאנן מאַן
יערען טאג
פֿרענומערייכען.
דער פֿרענומערייכען פֿערשן כּוּ-
ניינט מיט דעם טעפּאָלע דעם
פֿרעסן בלאטעס.
דיא רעדאקציען בעפֿינדעט זיך
אין דער בוכהאנדלונג דעם
מאָריץ בוריאָן.
בּוּדאַ-פֿעסט (מאָרקאָנגעווייז)
וואָסן מאַן אויך דיא פֿרענומערייכען
אָס-געלעדער צו זענען בעפֿינדעט.

№r. 75, צווייטער אהראנג

פעסט, מיטטוואך, יח' תמוז התרמ"ה.

Budapest, den 1. Juli 1885.

יידישע אנשטאנד־קייט.

— איינע אונטערדענדע מיט דרי צו גיין אין בערלין. —

דיא אין בערלין ערשיינענדיק, נאציאנאל-אקאָנאָמישען בלאטטער "פֿעראַפֿעניטליכטען פֿאַר קורצעס אונטער אַבונער אויפֿשויפט איינען לאַ-און דערן אַרטיקלע צו גונסטען דער יודען, דער דאָרט אין דעם מאַסגעבענדען קריזיס איינען זעהר גונסט-גען איינזען אַרטיקלע, דער אַרטיקלע איזט זאָ מאַס-פֿאַלל אונד ווירדיג געהאלטען, דאס וויר דיא אינ-טערעסאנטעסטען שטעללען דעסעלבען מיט פֿיע-לעס פֿערגענען היער פֿאַלגען לאַסען. אין דיועס אַרטיקלע שרייבט דער שעפֿ-רעדאקטער אונטער אנדערס:

"דיא געלעהרטען האבען אין דער נייעסטען צייט זיך בעמיהט דיא שפּריכטער "אללער נא-ציאָגען פֿאַלקס-שטאַטע אונד קאַנפֿעסאָגען צו זאממעלן. זיא געהען פֿאַן דעם ריכטיגען געזיכטס-פּונקטע אים, דאס דיא "שפּריכטער", וועלכע זיא נור אים פֿאַלקס-מונדע ענטשטאנדען זינד, דען זיכערסטען שטאַפֿע ליעפֿערן צור בעארוטהילונג דעם כאַראַקטערס דעם איינען אָדער דעם אנדערן פֿאַלקס-שטאַטעס. — קיין פֿאַלקס-שטאַטעס האט אבער איינען זאך רייכען שאַפֿן פֿאַן אנהאלטספֿאַללען שפּריכטער, אויפֿצו-ווירען, אלס עבען דער יידישען שאַן דיא "שפּריכע סאלאמאָס" (משל) (שלמה) בילדען איינע זאך העררליכע זאממלונג, דאס מאן דיועלבען אים מענישען. אלטער הינדורף אימער שפּוירדיקען קאנן אָהנע דערען וויזווייט פֿאַלשטאַנדיג צו פֿערגענען, דאס בעווייזט וועלך גראַסעס געוויכט דער יידישע שטאַטעס אויף זיינען שפּריכטער, שאַפֿן געלעגנט, דא ער בעריווייט פֿאַר פֿאַסט 5000 אהרען איינע זאך רייכהאלטיגע זאממלונג דערזעלבען מיט אינערליכע געשיקע פֿעראַשטאַלעטען!"

אבער אויך דיא מאָדערנען שפּריכ-וואַרטער דער יודען פֿערהייענען איינען גענישטאנד איינגעהייער שפּוירען צו בילדען, עס זינד דען אויך אבער דיוען שטאַפֿע בעריווייט פֿיעלע ביכער שפּריכענען וואָהרען, מערעוואַרדיגע וויזווייט איזט ביז-הער נאָך אַיין שפּריכטער אונבערעהט גע-בליעבען, אַבנליך דאסזעלבע אין יידישען קריזיס-זען נאר הייפֿט געהאָרט ווירד! ווילל נעמליך דער יודע דיא האַכסטע אַרמוטה איינעס אנדערען כאַראַקטעריזירען, דא רופֿט ער: "דער האט א קיין בראָד אויף האַזען!" "קיין בראָד אויף האַזען!" — ווער פֿערמאָגט אין דיוען אַבאָגאָדערליכע רע-דענסאַרט איינען זיגן היינצוגעלענען! ... אַך געשטעהט, מיר פֿערוואַנדלד געלאנג עס ניכט, דיע-זעס ראַטהועל צו לאָגען, אבער אויך צאהלרייכע געלעהרטען, דיא זיך מיט שפּריכטער-שטודיען בעפֿאַססען וואָסען הייעריכער קיינען "בעשייד", אַך שיעטע קיינע מיהע אונד זוכטע דען "אָהר-גען גרוי, דען גראַסען מייעטער אויף דעם געבע-טע יידישער געשיכטע אונד יידישער אלטמטה-טע, העררן דיר, לעאָפֿאַל צונגן, דיא זיינען וואָהרונג אויף, אום אויס זיינעס מונדע דא דייטונג דיועס זאָנדערבארען שפּריכטערס צו פֿערגעה-מען, דער ערהוויירונג גרוי, מיט דעם לעבדאפֿטען גייסטפֿאַללען אויגע, עמפֿאַנגן מיך אויסער־דענס-ליך פֿריינדליך אונד זאמטע לאַבעלד:

"זעהען זיא, געהערטע הערר! זיא וואָללען דען כאַראַקטער דעם יודען אויס זיינען שפּריכטער, דען ערקענען! נון, זאָ געשיעהט עס לייכט, דאס

איהנען דאס איינע אָדער דאס אנדערע שפּריכטער דיא דונקעל בלייבט, האַטטען זיא זיך אבער דיא מיהע גענאָמען, פֿאַר אללעס דען יודען זעלכטס קעננען צו פֿערגען, ווא ער לעבט אונד וועבט, ווא ער דענקט אונד שטרעבט, דא מאַכטען זיא אויך דעסען שפּריכטער זאָנליך קלאַר אויפֿפאַססען. ... ער האט קיין בראָד אויף האַזען!" — דיוער שפּרוך שיינט איהנען דיא ראַטהועלעהאַפֿט, אונד דאך ליינט דיא דייטונג קלאַר אויסגעפֿראַגט אין דער גאנצען אַנשי'אונגס, אונד לע בענגס. ווייזע דעם יודען, דער יודע ווילל אונטער אל-לען אויסשטאַנדען אַנשי'אונגס ערשיינען, האט ער קיין בראָד אונד אויך נור איינע צער-פֿעטצטע האַזע, זאָ שמערצט איהן מעהר דיא צער-פֿעטצטע האַזע, דיא אויף פֿאַר דער וועלט אים בעטטעלעהאַפֿט ערשיינען לאַסט, אלס דער מאַנגעל אן בראָד! זאמט יא דער יודע אויך: "געמאנד יודעט מיר אין דען מאַנגען היינען: אָב אונד וואס אַך גענעסען! ... ערווירבט דיוער אונגליקליכע מענטש שפּאַטער 5 גולדען אַן שטעהט ער פֿאַר דער וואַהל: פֿיר דיוען גערינגע סומעס זיך ענטוועדער בראָד אָדער איינע האַזע אַנצושאַפֿען! יודער אנדערע מענטש ווירדע זיך פֿיר דאס געלד געוויס פֿאַר אללעס בראָד קויפֿען, וואס בענען ניכט אלס איינעכט בעטראַכטעט ווערדען קאנן, דאך דער יודע מאַכטס אין דער רענעל אנדערס, ער הונ-גערט ווייטער — אונד קויפֿט זיך פֿיר דען גערינגען בעטראַג איינע האַזע, אום זיינע בלאַטע צו פֿער-היללען אונד אַנשי'אונגס ערשיינען צו קאנ-נען! וואָסר אנדערע אַלוא בראָד קויפֿען ווירדען, שאַפֿט זיך דער יודע ליעכער איינע האַזע אן, מאן קאנן מיטוהן מיט רעכט זאנען: ער פֿערוועג-דעט זיין בראָד צום צוועקע דער אַנשאַפֿונג אי-נער האַזע! דיוער האט אַלוא, אַנדערס ער 5 גול-דען פֿערהייערען, בראָד אויף האַזען! — בעווישט יעמאנד אבער אַבסאָלוט קיינען העללעך, דא רופֿט דער יודע דאנן מיט רעכט אויס: "דער האט יא ניכט איינמאל בראָד אויף האַזען!"

אך דאנקט דעם גרויזען געלעהרטען פֿיר דיא גליקליכע דייטונג דיועס שפּריכטער, אום זאָ מעהר, אלס מיר דאסזעלבע נון אלס העל-לער שפּיענעל ערשיינען, אן וועלכעס דער כאַראַק-טער דעם יודען פֿאַן האַכסט גיכטיגער יודע זיך צייגטע, אַך וואָללעט מיך עבען פֿעראַבשיעדען, אלס דער ערהוויירונג מאַן מיך מיט זיינע דורען פֿיינען אויף דען זעססעל נייערערהייטע, אַנדערס ער מיט גייסטשפּריהענדיקען וואָרטען מיר עטוואַ פֿאַלגענדעס צורופֿען:
זיא, מין הערר! זיא זינד צייטונגס-רעדאקטער! ליערע האבען פֿיעלע איהרער קאַללענען אין דען לעטצעטערען אַהרען דען יודען פֿיעלע קראַנקונגען צונעפֿינט, זיא שטעללעטען זיך אין דען דענסט דער אַנט-סעמיטען אונד בעזודעלסטען דיא אַרמען יודען מיט איהרעם עקעלעהאַפֿטען גיפֿער, דיא אַנט-סע-מיטען ווערדען אין דער טהאַט פֿאַרן איהרעם גייד גענען דיא יודען פֿאַרמליך פֿערגעזען, זיא וויזווייט דאָרף דיא, דאס מויערנע אונד אַבערמוזענדע פֿאַן מענישען אין דער רעווענע-שטאַרט דעם דייטשען רייכעס, אן עקעלעהאַפֿטע לומשען געהיללט, דען געשפּענסטערען ווערדען, אנהיימליך דאך דיא שטרא-סען הושען, געלירנד דיא יודען, וואָהרעהאַבענ-דען קויפֿמאַננע בוי צום לעטצעטען גרוינלעך אונד אַרבייטער העראב, אן אַנשטאַנדיגער קליידונג ער-שיינען, וואָדורך זיא אללע דאס אַנזעהען רעכט

"בעמטטעלעטער" פֿערוואַנען געווינען, דעסחאלב הייסט עס זאָנן: דיא יודען זינד אללע רייך! זיא בערייכערן זיא אויף קאָסטען דער ניכט-יודען בע-פֿאַלקערונג, דיא זיא דורך געוויסענלאָזע אויסבי-טונג אין נאַטה אונד עלענד שטאַצען אונד אן דען בעטטעל-שטאַב ברינגען! ... וועלך גרונדלאָזע פֿערהיימלונג דאס! דיא יודען זינד טראַפֿען איהרער אַנשטאַנדיגען קליידונג, דענאָך צום גראַסען טהילע אַרם, זע הַר אַרם, אַלליין זיא שפּאַרען זיך עבען דעך, פֿאַססען פֿאַס מונדע אב, זיא לענגען זיך דיא גראַסען ענטבעהרונגען אויף, זיא דאַרבען אַפֿט, אום נור פֿאַר דער אויסענוועלט אַנשטאַנדיג ערשיינען צו קאָנען, מיט איינעם יודעס: זיא פֿער-ווערדען גלייכזאַם איהר, בראָד אויף האַזען! — נאָנן בעטטעלענענעסען פֿערהאַרען אבער דיא מיסען ניכט-יודען דער אונטערען שיכטען דער בעפֿאַלקערונג, דיועס פֿערווענדען נעמליך איהרע האַזען אויף בראָד, זיא וועלכטס אויף שטאַמט! זיא פֿערגיידען אללעס, אונד וואס זיא פֿערווענען, וואס "אָנען זיא אָהנע ווייטערעס דורך דיא גערינעל", דאס וואונדער אַלוא, וועגן דיועס דאנן ניכטס בעזיטצען, אום איהרע בלאַטען צו פֿערהיללען! ... דיא זיא אין פֿרוינד פֿאַן שפּריכטערן זינד, ווילל אַך איה-נען אויך אויס דעם "תלמוד" אין זונדרייכעס שפּריכ-ליין מיטטהיללען, זשאן איזט דיא אַרמטהע ביא דען יודען! (יא עניווא לישראל!) זאָ איזט עס, געהער-טער הערר, ביא אום יודען איזט אויך דיא אַר-מוטש שאַן! וויר פֿערגיידען פֿיעל גערינגען פֿער-זען דעם ניכט, וויר דעספֿערהען פֿיעל, זעהר פֿיעל, אום דעם שפּריכטען ער אַרמטהע צו מילדעך, אונד פֿאַר דער וועלט, וועגן גלייך אַפֿטערס מיט קינדרע דעם מאַנען, מאַגליכסט אַנשטאַנ-דיג ערשיינען צו קאָנען! ווירדען דיא אַנט-סע-מי-טען דען גוטען וויללען האבען, דען יודען אן אלל זיינען בעשטרעבעניגען אונבעפֿאַנגען צו בעטראַכ-טען, דער ניד מיסטע באלד אין ענדע פֿינדען! אַנשטאַט דאס פֿאַלק גענען דיא יודען צו פֿערהעט-צען, פֿאַססען זיא דעמוטליכען צורופֿען: וויר זאָ שפּאַרזאַם, זיא ניכטערן זאָ פֿלייסיג אונד זאָ אויס-הייערנד ווא דיא יודען, אונד איער לאָן ווירד אַיין בעסערעס ווערדען! פֿערגיידעט דאס געלד, וואָסר איהר אויך אין אַנשטאַנדיגעס קלייד אַנשאַפֿען קאָננטעט, ניכט אויף שטאַמט — אונד איהר ווער-דעט ניכט מעהר געצוואונגען זיך, אַך אין לומשען צו היללען אונד דען געשפּענסטערען גלייך מיטהאַלן דורך דיא שטראַסען צו הושען! ... זאָללעטען דיא אַנט-סעמיטען אַנשי'אונגליך פֿערהייען, וועגן זיא ווירקליך דאס וואָהל דעם פֿאַלקעס אונטער-בליען, דאך דיוען וואָללען זיא נור העצטען אונד פֿער-באָלעסען דיא אַמע בעפֿאַלקערונג צו "שפּרויקען" (ארייטס-איינשטעללענען), וואָדורך דיא אונגליי-ליכען נאַטירליך אין נאָך דינגענדערע נאַטה, מיט-אונטער אבער אויך אין דיא פֿיכטעניס דער קער-קער געראטען מיסען! ... איהרען נון האבען אַיך'ס געוואנט! זיא ווען יעצט, דאס אין דעם שפּרוכע "בראַד אויף האַזען" דאס איינענטיכע, נאציאָנאַל-אָקאָנאָמישע פֿרינציפֿ' דער יודען ענטהאלטען איזט, ניכט דיא אויסבייטונג אַנדערער, זאָנדערן דאס אב-שפּאַרען פֿאַס אייגענען מונדע מאַכט מייע אַרמען גלייכענס-קאָנעסען פֿאַהיג, דאס זיא אַנשטאַנדיגער ערשיינען קאָנען, אלס איהרע ניכט-יידישען שק-זאָלס-גענאָסען! ...

דער ערהוויירונג גרוי פֿיעל, אויס איינערער אויפֿגענונג ערשאַפֿט, אויף זיינען זעססעל צורוק-

מען! איזט אלוא אויך דאס געוואנהליכע דיעלל מיט
דער יידישער רעליגיאָן, וועלכע אללעס בלוט-פּער-
ניצען אויף דאָס שטרענגסטע פּערביסעטע, אונ-
פּעראַניבאַר, זוף דרעשינט דאָס „אַמעריקאַנישע“
דיעלל, וועלכעס, וויאזעיאָ אונז אונז אונז אונז
זעלבסטמאַרד פּערבונדען איזט, פּאַס שטאַנד-
פּינקטע דעס זידענטהומס געוויס דאָפּעלט פּער-
דאַמענטווערטטה, אונד דאָך מיסען וויר לייזער אין
פּאַלוגנדעס פּאַן איינעס פּאַללע בעריכטען, אין דעם
איין זינגער מאַן אויס איינערס רייכער יודישער
פּאַמיליע אויס „אַמעריקאַנישע“ דיעללע זיך זעלבסט
ערשאַס, עס ווירד געמאָרד אויס ווינען געמעלדעט:
דער 21-יאַרהיגע זאָהן ווילהעלם דעם אויף דעם
וועיער פּלאַטע בעסטבעקאַנטען גראַס-אַנדוס-
טריעללען ווילהעלם לינגער האַט זיך אָם 26.
יודישן פּאַלגע איינעס „אַמעריקאַנישע“ דיעללעס,
אין וועלכעם דער זינגע מאַן דיא שוואַרצע
קוגעל געצאָגען האַטטע, אויס איינעס רעוואָלוציער
אין דיא ברוסט געשאַסטען, הערר ווילהעלם לינגער
איזט מיטאַיגענטהימער דער פּירמא, לינגער אונד
קליין, אונד דער ברודער דעם אין בוראַפּעסט עטאַב-
לירטען יידישען שפּיריטוס-ראַפּעניערע-בעזיצערס
לינגער, דער ערשט זינגט פּאַן זינער מאַיעסלאַט
אין דער רוטשעט-שטאַנד ערהאַבען וואודע, שאַן
זייט פּערצען טאגען וואודע אין דעם בענעהמען
דעם זינגען לינגער איינעס אויפּאַלליגע פּעראָדע-
הינג בעמערקט ער וואודע טריבונדי אונד
ווך זינגען עלטערן, זואוויא זינגען געשוויסטערן אויס,
אזיגע יעדאך אויף דיא איהן געשוועללען פּערא-
גען ווערן דען גרונד זינער געדרעגעשלעכטווייט
אויסקונפּט צו געבען, פּרויאַנט אבערס ענטפּערטע
ער זיך אויס דעם געשאַפּטס-לאַקאַלע אונד-זאַמעס.
טאַג פּירח וואודע זינגען עלטערן פּאַן דער פּאַלי-
ציא דיא ערשטיקערע מיטטהיילונג געמאַכט, דאָס
איהר זאָהן איס פּראַטער איינען זעלבסט-מאַרד
פּעראַיבט האַבען דער זינגע לינגער האַטטע נעמ-
ליך זאַמעס טאָג פּירח געגען האַלב דרייא איהר אויס
איינעס זעכס-לייפּיגען רעוואָלוציער איינע קינגעל גע-
גען דיא לינגע זינגע דער ברוסט אבערשערס אונד
זיך טאַרטיק פּערלעצעט ער וואודע פּאַן דער פּרוי-
וויליגען רעטטונגס-געזעלשאַפּט אין דאָס רח-
דאַפּט-שפּיאַל, געבראַכט וואָ ער זיך דערציילט
בעפּינדעט, דאָך איזט קיינע האַפּטונג אויף ער-
האַלטונג זינגען לעבענס פּאַרהאַנדען, דיא דיא קו-
געל דען לינגען, לונגענ-פּליגעל, געשטרייפּט האַט
אונד אָם „קירגאַט“ שטעקען געבליבען איזט-
דער אונגליקליכע איזט פּאַללשטאַנדיג ביא בע-
וואוסטזין אונד גאַב אָן, דאָס ער דאַס אָפּפּער אי-
נעס „אַמעריקאַנישע“ דיעללעס וויא, וועלכעס ער מיט
איינעס באַפּען אויסצוטאַגען האַטטע, אלס

סערמין זיז דער 1. וילי בעשטימט וואָרדען, דער
בעדייטונגעווערטהע ינגלינג האַט יעדאך זין וואָרט
נאָך פּאַר דעם „פּאַליטיקיסט-טערמין“ איינגעלאָזט...
אבער דיא אורזאכע דעם אַמעריקאַנישען דיעללעס,
זאָוויא אבער דען נאַמען זינגעס גענענעס פּערזווי-
גערטע ער יעדע אויסקונפּט, דיא עס, וויא ער נאַמען,
„הערענ-זאכע“ זיזא, אבער אללע נאָהערען אומ-
שטאַנדע צו שווינגען, עס איזט ביהער נאָך ניכט
געלונגען, דיא קונעל אויס דעם רוקנאַטע צו ענט-
פּערנען, אונד געבען דיא אַרצטע, וויא געזאַנט, קו-
נע האַפּטונג, דען אונגליקליכערע-בעזיצער צו ער-
האַלטען, דער ער בעדווערט, דאָס ער זיך שוועט
געטראַפּען האַבען! — זאָ ווייט דיא ווענער מעל-
הונד וועלכע אויך אין אללען יידישען קרויזען פּאַן
בוראַ-פעסט פּינליכ עס אויפּזיען מאַכט, דיא
דער ברודער דעם אונגליקליכען זעלבסטמאַרדערס,
דער שפּיריטוס-ראַפּעניערע-בעזיצער, הערר רומ-
טער פּאַן לינגער, בעקאַנטליך צו דען הערפּאָר-
ראַגענדסטען יידישען אינדוסטריעללען אונזערער
הויפּטשטאָט געהאַרט. — זאָלכע גייסטיגע פּער-
אַרווינגען זינד לייזער וועדער נור דיא פּאַלגען דער
שלוכטער רעליגיאָנען ערצייעהונג, לייטע פּאַן רעליגיאָ-
זער געווינונגסטויערטיקייט און פּאַר זינגען ניכט בלאָס
דאָס אַמעריקאַנישע, וואָנער אויך דאָס געוואָנהליכע
דיעלל, לייזער האַט אבער דיא הייטיגע יידישע וו-
גענד פּאַן איהרער ניכט-יידישען אומגעבונג אייגענ-
שאַפּטען אנגעקאַמען, וואָדורך זיא אויס איהר צייט-
ליכעס אונד עוויגעס וואָהל קאַממט! עס זינד דיעס
געוויס האַכסט טרויערע, האַכסט בעדווערליכע ער-
שיינגען!
* (איין מאַסע געזעס-צו אונזערער
אויסשטעלונג) וויא אויס קאַלין (כאַה-
מען) געמעלדעט ווירד, וועדען אָם 19. וילי ניכט
וועניגער אלס 800 ביז 1000 פּערזאָנען פּאַן דאַרט
איינע אויספלוג נאָך בוראַ-פעסט מאַכען, אויס דיא
אונגאַרישע אויסשטעלונג צו בעזוכטען,
* (אבער אלס בעפּינדען דעם
דייטשען קאַזערס ווירד אויס דעם קור-
אַרטע קיס סינגען בעריכטעט: קאזער וויל-
העלס זיעט פּעראללען אונד געדריקט
אויס, נור דיא מאַכט דער געוואָנהליכע אונד זין
איינערען ווילע שיינע איהן אויפּהעכט צו האל-
טען! אָם אויפּאַללענדסטען איזט דיא גערניגע
זיכעהייט זינגען גאַנצעס, זינגע מאַיעסלאַט
זאָלל וועדערהאַלט וואָהרענער דער פּאַרטראַלע וו-
גער מיניסטער, דיא אויף דער רענעלמאַסיג שטאַטט-
פּינדען איינשטעלען, נאָך איינען מינוטען וועדער
אויפּוואַכען, אזיגע צו וויסנען, דאָס ער געשומערט
האַט, אָם פּיהלבאַרסטען מאַכט זיך דעם קאזער
זעלבסט, דאָס אַפּפּעטיט אונד פּעראד-
דען

אונג שמאַרק געליטענע האַבען, אויס דיעזעס
גרונדע קאַנן אבער איינען בעווך דעם גרויזען מאַ-
נאַרבען אין גאַסטיי אָדער אויף שוץ נאָך גאַר
ניכטע ענטמיליג פּעסטיגעטעללס וועדען, דיא דיא
אַרצטע, דערען אויסשפּיך זיך דער שפּאַר אונד
לעזטער צייט זעהר פּאַנאַס ציינט, דאָס לעזטער
וואָרט הייערן צו שפּרעכען האַבען.
* (וויא שטאַקער דען אנט-סע-
מיטיסמוס צו גרונדע געריכטעט
האַט!) אויס בערלין ווירד דעם „פעסטער לאַזאַר“
בעריכטעט: דיא ניו-ואהלען פּיר דען פּריימישען
לאַנדטאָג שטעהט פּאַר דער טהרע, מאַן וואר מיט
רעכט בעזאָרגט, דאָס דיא כריסטליכ-זאַצאַלע-
פּאַרטייא, וועלכע אים גרונדע גענאַמען נור אויס
דען פּערזאָנלעכע אנט-סעמיטיען צוזאַמענגע-
זעמט איזט, וועדער זאָלכע שקאַנדאַלע הערזיג-
געשוואַרען וועדען, וויא אלאָלאַך דער פּאַר-יאַר-
ריגע ניו-וואהלען צום דייטשען רייכטראַהע, יעדע
פּורכט איזט יעדאך גאַטמלאַב צום גראַסען טהיילע
געשוואונדען, דער שטאַקער-פּאַרצעס האַט
אָם האַכסטען גראַדע קלאַרענער געוויקט, יעדע
„קאַנפּעסאַנטלעך אונד נאַציאָנאַלען“ העמערייען,
דיא נאָך ביא דען רייכטמאַנס-וואהלען אָם פּאַר-
יאַרע איינע זאָ גראַסען ראלע שפּעלען אונד
איינע זאָ טיעפע ערביטערונג הערפּאַררעפּען,
וועדען זיך ביא דער לאַנדטאַנס-וואהל ניכט
וועדערהאַלען, דיא אנט-סעמיטישען פּאַרטיי-פּיה-
רער האַבען וואָהל איהרע פּערדערביכען בעשטרע-
בונגען ניכט איינגעשטעלט, אַללין דיעזעלען פּע-
דען ניכט נור אָם דען ווייטערן שביכעט דער פּע-
פּאַלקערונג קיינען אַנקלאַנג מעהר, זאַנדערען
זיא קאַמען ווירד דען „שטאַקער-פּאַרצעס“ אויך אַן
אַללען דעגעינגען שטעללען גרוינדליך אין „פּערוואַ-
אויף וועלכע דיא „שיער אונד פּיהרער“ זיך שטימ-
צען צו קאַננען גענליכט האַטטען! נור זאָ לאַנגע
דער אירטוומליכע אַשיין פּערייטעט וועדען
קאַנטע, אַלס אָב דיא רענייערונג דיעזע בעשטרע-
בונגען שטיללשווינגענר גוטהייטע, האַטטען דיעזעל-
ען אַיינע פּאַליטישען בעדייטונג, דאָס דערהייערע
„שווייגען“ דער רענייערונג געגענאבער דער העט-
צערייטען געשטרעבונגען וואודע לאַנגערע צייט
אַלס אין „ליבעריאַלען“ מיט דער אנט-סעמיטישען
בעוועגונג געדייטעט, זעלבסט דיא איינגעפליישטעס.
טען „קאַנזערוואַטיווען“ וועלכע ביהער צור שטאַר-
קונג איהרער פּאַרטייא מיט דען אנט-סעמיטיען זיך
פּערהאַנדען, האַבען זיך נעמענער אבער ציינט, דאָס
דיא אנט-סעמיטישע בעוועגונג איהרע אַבע גראָ-
סע גאַכט היילע צוגעפּאַנט האַט! וואס דיא
אַנטאַטאַרען דיעזער ריכטונג אין לעזטער צייט
געטהאַן האַבען, בעוועגענטל איהרען באַנקע-
טען

ריכטען האַבען, אָן דיינע אויפּהאַמע דיעזעלען וועדע
אין עקקענען, אָך דיא מיר וואהרהאַפּט ברודעליך צונע-
טהאַן ביזט!
„מיין ברודער שוועג איינע ווילע, אלס ווירד ער
פּאַר אללעס איינען איינען קאַספּה בעוואָלטיגען וואָללען,
דאָן זאַנטער, אָם פּערילאַנטס פּאַן מיר פּאַסט אונ-
דאָס פּערילאַנטס, אָך האַט ער שאַן עיצאַהאַלט, וועלכען
אַנפּיינדיגונגען אָך אויסגעזעצט בון, וויא פּאַסט
יעדע מי גער דען פּאַן מינען גענענען איבעל געדייטע
ווירד! . . . ניכט מינען אויפּנאַבע אַזעס עס מעהר, פּיר דאָס
ווענעטום צו וויקען! דאָך פּאַר דינעם וויללען, ברודער,
ביז אָך מיר, אונד ווילל אָך אויך אללע אונגענהמליכ-
קייטען, דיא זעלכעס טהון פּיר אויך אונפּערילאַנטס פּאַלגע
האַבען ווירד, עטראַגען! — דיא בון אָך עס גלויב-
דאָ וועלכעס אויך איינעס גענע אונגענאַהאַלען אָפּפּער דער
פּערילאַנטונג ווארסט, — אָך קניפּע אבער דעסהאַלב אָן
דיא עפּפּילונג דייער טישע דיא בעדייטונג, דאָס דיא
זעלבסט גענעוואַרטיג, אָן דער קירכע, מיר גענענאבער,
שטעקען זאָללעס, וואהרענדר פּאַן דער קאַנצלע העררא,
דאָס ווענטהום פּערהייערענדר, דיא אָנקלאַנגען גענען דאָס
זעלכע צוויקווייען! — דיין אַנבליק, אַרמער דרדער, זאָלל
מיינער רעדע גייען שוואונג פּערהייערן! דיין בילד זאָלל דאָס
אינשולדיג ערפּאַלנטע אויאַעל מיר פּאַר דיא זעלכע פּיר-
דען! דיא מוכט יעדענפּאַללס דייע אבר, די אָם איינע
טאַנע שרעיכען, ווענן דיא מינע בעדייטונג אַנימאַטס
אונד אָנשטאַנ מיינער פּיערטיגס בייזאַגען זאָללעס! . . .
אָך קאַנן דיר שאַן דען עקסאַט מיינער, פּיערטיגס אַניקויר-
נען, עס אַזעס יעדע שטעללע איינען גייען עקסאַטענטע, וועל-

כע אללער וועלס מאהנענד צוויפען: „ווער זיא —
דיא יודען — פּערילעט צו, דער פּערילעט צו
מיינען איינעם פּעריל“ . . .
„דאַנקערפּיללס זיערשפּאַך אָך, מינע אברויען צו
ערשיינען אונד ציינע זינער פּיערטיגס צו זין, מוסטען
דאָך אללע רעליגיאָנען בעדעקען, ווענען מינעס ערשיינעם
אין דער קירכע, ווייכען, אָן אָנבעריאכט דעם „קרוש השם“,
דעם גראַסען דיענסטעס, וועלכען מיין ברודער מינען גלוי-
בענס-גענאַסען האַטט ערווען!“
„יעדע פּיר זיך אָן בעקרוינדען, פּיר אונד זאָ בע-
דייטונגספּאַללע אָן אָנטאָט וואר געקאַסען, אונד פּיערטי-
מיר צייטליך אָן דיא קירכע, אָן וועלכע אָך אויף פּיערטי-
אלטאַטעט מינעס ברודערס איינען זינען גענענאבער דער
קאַנצלע ערהועלט, איינע אונגענהאַרע טענען פּאַן אָן
דאַשינען, אויס דען האַכסטען אונד אינשטעטען שטאַנ-
דען, האַטטען זיך איינגעפּינדען, אָם דען בעדייטענען רעדער
צו פּיערטיגען!“
„מיין ברודער מע גל האַטטע דיא קאַנצלע בע-
שטינען, אונד באַרעקע זין שפּאַרהאַלענער בליק דיא מענע
געמיסטערט, טראָף איין שטראַהל זיינעס אוינעס ליבעפּאַלל
אייך מינע פּערוואַן.“
„צו דער ליבע אונד ערהפּורכט, דיא אָך אָן דיע-
זעס אייגענליכע פּיהלעט, מיישען דיא טיע ועה-
מוסה, דאָס רעדער זינעט ניכט דעם ווענטהומע
טרייאַליבענען! — אָך דאַכטען אָן דען גראַסען תּוֹמֵר!
מֵאֵי, דער גענעפּאַלל ליבע אונד פּערהערונג פּיר דען
פּאַס ידענשווע אַנעפּאַללענען „אַחרי צייטע“.
„דיעזע געדאַנקען דרוכשוויורטען איינע קליינע ווילע

אינינו טהראנגע-פערלען צייגען זיך אונטער דען
דיכטען ווימפערן זינער אויגען, וועלכע טראגן דער
מאטריקליש דעם קארפערס נאך אימער גלוטה-
שפיהענד זינד. געהירט נאח אן פאן דער עהר-
ווירדיגען געשטאלט באשידער אונד אימער און מיי-
נער דערקאציאן צוריק, אום זייער נאציאנאל-
אקאנאמישען בלאטטער" דרוקפערטיג צו ברינגען;
אלליין איך פאנד קיינען ווירדיגען לייט. ארטיקעל
אלס דיא לעהר. אונד גענוטייכע אונטערערוונג
דיא איך זאגען מיט דעם גראטען יודישען וויזען
דעם וועלטבערוהמען דיר לייט פאלד צונאן,
זאגען די האטען, איך האבע מיך איבערגעגעבן דאס
דער גייד דער אנט-סעמיטען געגען דיא ווערן
ווירקליך נור איים אונדוויסענדיג אונד
באז הייט ענטשפרינגט דיא ווערן האבען דען
האפטען גרועוואטן דער "נאציאנאל-אקאנאמיש"
דיא הייא קורצען ווארטען צום אויסדרוקען געבראכט,
און דיא לויטען: "בראך אויף האנען!" דאס הייסט:
"שפארען! שפארען! שפארען!" אונד דעס האלב
גישעהט עס דענן אויך, דאס זעלכסט דיא דיר-
קענדסטע ארמטה בייא דען ווערן אין שאנער
געשטאלט אונס ענטגעגענטריטט, וויא דעם שאן
אויך פאן דעם "וויזען דעם תלמוד" בעצייט ווירד!
אללעס, וואס איך און מייען "נאציאנאל-אקאנאמי-
שען בלאטטערן" איבער פאלקס-ווירטהשאפט אונד
איבער איינע פערבעסערונג דער לאגע דעם פאל-
קעם הויך אין לאנגע יארן צוואסמענגעשריבען,
געטהאלט ניכט זאפעל וואהרהייט, אלס דיא קור-
צען אויס יודישען פאלקס-מונדען ענטשטאלטענע
הרייא ווארטען: "בראך אויף האנען!"
זא ווייט דאס בערלינער בלאטט. דער פער-
דענטשפאללסטע יודישע היסטאריקער דער געגען-
ווארט, הערר דיר צונאן האט הויך דיעזע גייסט-
ריבע ערקלארונג איינעם אינפאכען יודישען שפריכ-
ווארטעס מעהר, "קרוש השם" געמאכט, אלס דעם
מאכטעם אין איינע רוקען בויע געטרעט. וויר ווי-
שען דעם "וואהרהייט" גרויזען געלעהרטען איים
פאללעם הערצען: וויר ימו מאה ועשרים שנה!
מ ע ה ר ע נ ט ה י ו ו ל

פערשידענע נייאניקייטען.

* דער יונגערליכע קאניג מי-
לאן פאן סערביען איז געסטערן אויס ווען אין
אונזערער הייפטישאפט איינגעטראפען אונד האט
דא לאנדעס-אויסשטעלונג מיט איינעם מעהר-
שפרינגען בעזוכע בעהערט.
* איבער דיא פערעס-באווינדער דעם
נאט האנעל פאן ראטהשילד דערען
וויר אין פארגער נוממער בערייט ערוואהנטען.

זאגט דיא "טימעס" אונטער אנדערעם: "דיא אנט-
טערעסאמעסטע ערהאונג איז אינצויפאלערהאפט
דיא דעם סיר נאטהאניעל דע ראטהשילד, וויא ער
קינסטיג גענאנט ווערדען ווירד, צום פערס-
ראנגען! דער אלטעסטע זאך דעם פערסען
וירדען דער יעמאלס אים אונטערהויזע זאס אונד
שטיממע, ווירד נון זעלבער דער פערסען ווערן,
אום פאללען זינע דעם ווארטעס, דער יעמאלס אים
אבערהויזע געזעסען האט. וויר האטען צוואר
בערייט איינע מאן יודישען אורשפרינגס" אים-
אבערהויזע זשפען דער דיעזע ערהאבענע קא-
פערשידענע אויך נאך בעליבען לייטעטע נעמליך
דען פאר קוצעס פערשפארבענען בעאקאנא-
פיעלד; אבער לאך בעאקאנאפיעל, זא שטאלן
אויך דיא ווערן אויף איהן זינד, וואר פאן איהנען דאך
הויך, דיא שראנען דעם גלויבענס-בעקענענטעס-
סעס" געטרענט, אונד קאנטע ניכט גענו אלס
"אינער דער איהנען" גענאשפריכט ווערדען, מיט
דער ערהאונג סיר נאטהאניעל דע ראטהשילד,
פראווענען דער פראיינען סונאנאגע אונד דער
יודישען פרייטליכע זעהט דיא יודישע ראסע דאס
פערשיידענע דער לעטצעטן שפור דער "בירגער-
ליכע אונפאהניקייט, אונטער דער זאל אהרהיט-
דערשטעלאנע געליטען האט" - (אל דאס אבען
בערייט אויך וויר הערפארגעהאבען, אינדעם וויר
דארף הוויזען, דאס דער פאטער דעם נאטהא-
ניעל נעמליך באראן ליינעל פאן ראטהשילד,
דאס ערסטע יודישע מיטגליד דעם ענגלישען פאר-
לאמעטס וואר.)

* (אין מיניסטעריאל-ערלאס.)
דער מיניסטער דעם איינערן האט אן זאממטליכע
פאליטישען בעהארדען דעם לאנדעס, אין הויבליק
אויף דיא אין שפאניען העררשענדע באלערא, אי-
נען ערלאס פערזונדעט, דאמט דיא נאטהיגען מאכ-
דענען געגען דיא עפידעמיע רעכטצייטיג ערנרופען
ווערדען, און די גוטע ערלאסען ווערדען נאמענט-
ליך פאלגענדע פינקטע בעמאנט: ריטהאלטונג
דער שטראסען אונד וואהנהויזער, איבערוואכינע
דעם שפייזע מארקטעס, עררטיגונג פאן עפידעמיע-
שפיטאלערן, בעזעטענע אללער ערלעגטען
ארצטליכען טעלען, דעסאינפעקציאן אללער אפ-
פענטליכען געביידע, רייניגונג דעם טרינק-וואסערס
אויזווי איזווי - נון פארזוכט שאדעט נען האפ-
פענטליך יעדאך ווירד אונס דער לעבע נאטט פאר
דיעזער געפאהר, וויא אים פאר-אהרע, אויך דיעם-
מאל פערשאנען!

* (איבער דאס שאיף-ווא מאשער
בלוט-בלויל) ווירד אונס פאן איינעם פיינער
אונזערעם בלאטטעס פאלגענדעם מיטגעטהיילט:
דיעזען זאנטאג וואווער דער וואמאשער שוחט

נעכטס צווייא אנועהליכען "בעלי בתים" מיטשעלס
שאנדארטען פער וואנען הערענבראטט, וויא עס
אללגעמיין הייסט, דעסנאך דעם בלאך צו דעם צויע-
קע, אים דיא אונשילדיג פערלאכטענטען פערזאנען
אויף דיעזע וויזע פאר דער וואטה דעם פאכעלס
צו שטיצען, דער שטארטהויפטמאן זאלל דיעכע-
ציגליך זיטענע דער רעניערונג איינע, פערטרויליכע
וויזונג ערהאלטען האבען, אן דען טהירען מעהרע-
דער געשאפט-לאקאלע וואוירדען העטצ-שרפטען
געפערדעט מאן זעלבע דעם אפארט דעם שטארטהויפט-
מאנען איבערמאטעטע, ער פערזוכטען דאס
ניכטס צו בערעכטען זיאל! בלאך דיא בראנד-
ארטיקעל דעם "פרינציפאלענע" דיעפין איינע
אויפגענוג הערפאר, דער דען פאלל דעם פערזא-
גליקטען מאדענס מיט פאללען באקען אלס "רי-
טועללען מארד" אין דיא וועלט היינטיגפאזיטע, נאך
בעפאר דער געריכטס-האף פאם גאצען אויך נור
דיא גערינגסטע קענטעניס האטען! (וויר טהיילען
אביגען בעריכט מיט פריידען מיט, דיא עס אונס צור
בערוהיגונג דיענט, דאס דיא פאליטישען בעהארדען
אונד דער געריכטס-האף פאן דער גרונדלאגיקייט
דיעזער נייען בלוט-בעשולדיגונג אים פארהיינען
איבערצייגט זינד! וואס "פרינציפאלענע" בערעכטע
זא האבען וויר יא בערייט אין פארגער נוממער
דיא אויפמערקזאמקייט דעם מיניסטערס דעם אי-
נען אויף דאס פערברעכערדישע טרייבען דיעזעם
שאנד-בלאטטעס אין נאכבריקליכען ווארטען צו
לענקען זעכטע.)

* (אין יודע אים אמעריקאני-
שען דועללע" ערשאסען) דעם גראם-
טען טהיילע אונזערער לעזער דירפטע דער אונ-
טערשידע צווישען איינעם "געוואהליכען" אונד אי-
נעם "אמעריקאנישען" דועללע ווארל בעקאנט זיין,
אום "געוואהליכען" דועללע פיהרען דיא בידען
גענער וויקליך מיט דער פיסטאלע אדער דעם
זאכעל איינע "צווייא-קאמפ" אויס דיא דועללע
דויערט פארט ביז איינער דער גענער פערלעטצט
אדער קאמפפעס-אונפאהיג געמאכט וואוירדע, אין
נור וועלענען פאללען ענדגוט אין זאלכעם דועלל
מיט דעם טאדע דעם איינען אדער דעם אנדערען
גענערעס - אנדערס פעהאלט עס זיך מיט ניכט
"אמעריקאנישען" דועללע, וועלכעם געוואהליך ניכט
בלאך מיט דעם טאדע זאנערן מיט דעם "זעלכסט-
מארדע" דעם איינען אדער דעם אנדערען גענערעס
ענדעט, עס ווערדען נעמליך פאן דען בידען גע-
נען צווייא קוגעלען געצאנען: איינע ווייסע
אונד איינע שווארצע. דיעזעניגע נון וועלכער
דאס אונגליק האטען, דיא שווארצע קוגעל צו
ציעהען, האט דיא פליכט, זיך ביז צו איינעם בע-
שטיממען גרמינע זעלכסט דעם לעבען צו געה-

שטאטען, מינע ריזע פארשעזענען - וויא איהר איך
דענקען קאנט, ענטליעס מיך מיין ביוודע איינערע; עי-
כאט מיך יעדאך, צום אנדענקען אן דיעזע שאנע צייט, אן
דיא פריידע אונזערע פעהאיינונג, איינע וואטש צו אי-
טען, דען צו ערפוללען ער גערעט בערייט זיי!"
"אך האטען ביזהר, וואהרונד אונזערעם ביזאמ-
מענייס, ניכטס פאן דעם צוואנען ערוואהנט, וועלכע
איך דעם פארשטעהער אונד ראכנינער אונזערע נעמייע
פאר מייער אבריווע געלייסטעס האטען, איך ווארטעט
אויף דען ניכטיגען מאמענט, ווא מיין ביוודע אויס איינע-
נעם אנטריבען זיך בערייט ערקלארען ווירדע, מיר זיינע ע-
קענטאקט צו בעציינען, דיעזער מאמענט שיען איינע
געקאממען צו זיין, דער טרויריגע לאגע דער ווען אים יא-
געט וואר אויח בעקאנט, זיך שטעללעט איהם דיא אי-
בערעכענבארען טרויריגען פאלגען פיר דיא עקסטימען דער
יודען אין עסטערייך פאר איינע, ווען ניכט בייא צייטען
פערטערטע מאנער דער וויסענשאפט איהר ענטשיידענעם
ווארט צו אינזערען נונסטען אונד אים זינע דער וואהרהייט
אנזענען ווירדען - איך ווינשעט דאהער ניכטס מעהר פאן
איהם, אלס אה ער, דער בערושענסטע הייפער, דאס קראפ-
טינסטע אונד בערעכטעטע צייניס אבעלען זאללע, דאס
דיא איוראעליטישער רעליגיאן קייין בלוט-
אפפער קעננע אונד יעדען בלוטגענוס
פערבישען! מיט דער אפפעטליכען פערקיר-
ונג דיעזער וואהרהייט, ווערדע דער ניכט אלליין אויפאל-
רענד אויף דאס פאלק וויקען, זאנערען אויך אונזערע על-
טערן אים נאכע רעדען, - עס אויס דיעם (שלאך איך
מינע ווארטע) דיא איינצע ביטטע, דיא איך אן דיר צו

איך אין יודישעם נאטטרוו אויפנוכטע, אום דארס צו
שפייזען, יעדער טאג בראכטע מיר ווייע ענטהוילונגען ווי-
נעם צאירט בעוואוסטען געמישהס אונד הערצענס, אים
אונד רייך בעזוכטע אויף, אום ווינע הילפע זיינע טראכט
אונד זענען צו ערלאנגען - ער זעלכסט - מיין ביוודע
מענדל, איז אונטערהויליך, בעקלאנגענווערטה!
"דיא האט אין איינע נען דאך שטיך דעם שקואלס
שווער פערוואונדעט, ברווד! (זאנטע ער מיר איינעם סא-
נעס), מיך אבער טרעפען הונדערטע נאדעל-שטיבע קווא-
לענד אונד פאלטערנ, ווען איך זא שפרעכע, וויא עס דער
נייסט מיר געביעטע; ווען איך דיא מעשהייס אנאייפערע,
צו דען ליכטען האהען דער הומאניטאט עמפארושפערען
אונד איהנע דען הייסטען אונד אומאלע - אונד דאך
קאן איך ניכט אנדערס! - מינע רעדנער-נאכע אונד דען
ליכטהייט ווירד געניידעט, אונד אויס מייען רעדען אונד
שרפטען שטידען מינע נענער, אנקלאנען" נענען מיך -
אונד בליקע איך צוריק אויף מיין נאנצעס לעבען, זא איז
ער נור איינע "קעסטע פאן ענטוואונגען! . . . איך, ניכט
דע קענען איך מעהר - נון דיא פליכט איך דער
ערפולונג מי גער איהרע, פערדעלנד דיא דאס
פאלק צו ווירקען!"
"אך שפראך מיין ביוודע מיט הערמוטה, אונד איך
פיהלעט זיינע שמעדיק."
"איך פערמאכטען איך ניכט מעהר פאן איהם צוריק
האלטען, צו לאסטען אונד זיכטע, דאס איך כאלד אבריווען
מיסע; וואללעט איך דאך מינע נעבורס, אונד אונד דאס
נאב דער מוסטער בעזוכען, איך קאנטע ניכט לאנגער
פערוויילען, אונד כאט מינען ביוודע מענדל, מיר צו גע-